

УДК 334.722:634/635(477)

Домбровська С.С.

аспірант кафедри торговельного підприємництва
Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РИНКУ ПЛОДОВООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена особливостям функціонування вітчизняного плодоовочевого ринку. Розглянуто їх вплив на формування комплексу взаємозв'язків між суб'єктами підприємництва. Розроблено схему взаємодії суб'єктів, які здійснюють діяльність на ринку плодоовочевої продукції України.

Ключові слова: плодоовочева продукція, ринок плодоовочевої продукції, механізм взаємодії суб'єктів.

Домбровская С.С. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА РЫНКЕ ПЛОДОВООВОЩНОЙ ПРОДУКЦИИ УКРАИНЫ

Статья посвящена особенностям функционирования отечественного плодоовощного рынка. Рассмотрено их влияние на формирование комплекса взаимосвязей между субъектами предпринимательства. Разработана схема взаимодействия субъектов, осуществляющих деятельность на рынке плодоовощной продукции Украины.

Ключевые слова: плодоовощная продукция, рынок плодоовощной продукции, механизм взаимодействия субъектов.

Dombrovska S.S. THE ASPECTS OF INTERACTION MECHANISM FORMATION OF ENTREPRENEURSHIP SUBJECTS IN FRUIT AND VEGETABLE MARKET OF UKRAINE

The article is devoted to features of functioning of domestic fruit and vegetable market. There considered their influence on the formation of the complex relationships between business entities. There developed a scheme of the merchant's interaction operating in the fruit and vegetable market of Ukraine.

Keywords: fruits and vegetables, produce market, mechanism of merchant's interaction.

Постановка проблеми. У сучасних вітчизняних умовах надзвичайно актуальними стають питання забезпечення продовольчої безпеки України. Це обумовлює необхідність підвищення ефективності функціонування агропромислового комплексу, у тому числі плодоовочевого підкомплексу, який є однією з основних і найбільш трудомістких сфер АПК. Споживання плодоовочевих продуктів здатне в значній мірі забезпечити організм людини основними харчовими, біологічно активними речовинами та енергією. В Україні діють такі науково-обґрунтовані норми споживання: овочів – 161 кг, плодів і ягід – 84 кг [1; 2].

За даними Державної служби статистики фактичний рівень споживання плодоовочевої продукції істотно нижче науково-обґрунтованих норм (рис. 1).

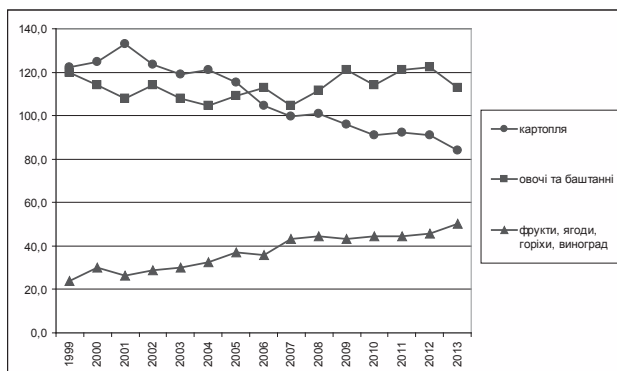

Рис. 1. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (у перерахунку на первинний продукт) у середньому за рік у розрахунку на одну особу

Побудовано автором за даними Державної служби статистики [4]

Як видно з рис. 1, споживання картоплі стійко скорочувалося протягом тривалого часу і в 2013 році становило лише 84 кг на людину. Споживання овочів та баштанних культур у середньому знаходиться

на рівні 113 кг на людину в рік, що практично на 30% нижче науково обґрунтованої норми. За останні 15 років значно зросло споживання фруктів, плодів, горіхів і ягід – у 2,1 рази, проте його рівень на 40% нижче обґрунтованої норми.

Вітчизняні фахівці бачать основну причину дефіциту фонду споживання плодів та овочів в переважно її низькій лежкоздатності, недосконалих технологіях збирання, післязбиральної обробки та зберігання [1; 2]. Окрему проблему становить недосконалість логістики плодоовочевої продукції та складності формування ефективного організаційно-економічного механізму взаємодії суб'єктів на ринку плодоовочевої продукції [1; 2; 3; 5; 6].

Аналіз останніх досліджень і виділення невирішених частин проблеми. Останнім часом вивченню питань підвищення ефективності функціонування АПК у цілому і його плодоовочевого підкомплексу вітчизняні вчені приділяють велику увагу. У працях П. Саблука, М. Маліка, В. Апопія, О. Шпичак, С. Кваші, В. Андрійчука, І. Яснолоб та В. Нелєпи досліджуються концептуальні питання формування організаційно-економічного механізму функціонування та взаємодії сільськогосподарських підприємств і підприємств оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Однак у роботах науковців невирішеними залишаються питання особливостей побудови комплексної системи взаємодії суб'єктів підприємництва на вітчизняному плодоовочевому ринку, яка б враховувала специфічні характеристики даної продукції.

Метою статті є визначення підходів до формування механізму взаємодії суб'єктів плодоовочевого підкомплексу АПК з урахуванням особливостей функціонування ринку плодоовочевої продукції України.

Виклад основного матеріалу. Ринок плодоовочевої продукції, як і ринок будь-якого іншого активу, має свої специфічні характеристики, які безпосередньо впливають на формування системи взаємодій суб'єктів, що функціонують на даному ринку. Вивчення особливостей діяльності суб'єктів на ринку

вимагає початкового проведення дослідження специфічних характеристик товарів та продуктів, що реалізуються на відповідному ринку. Розглянемо основні характеристики плодоовочевої продукції. Плоди та овочі є функціональними органами однорічних, дворічних і багаторічних рослин, які представлені бульбами, коренеплодами, суцвіттями, зав'язями, та виконують строго певні функції. Комплекс біохімічних процесів, що протікають у плодах та овочах після відділення від материнської рослини, визначається тими функціями, які були закладені в них вегетуючою рослиною і мають біологічно запрограмований механізм продовження роду та час життя. Ці процеси визначають можливу тривалість збереження споживчих властивостей плодів та овочів і терміни їх зберігання [3]. За даним принципом всі плоди та овочі класифікують на три основні групи:

1) вегетативні органи дворічних рослин (бульби, коренеплоди, цибулини, качани), біологічне призначення яких полягає в тому, що на другому році життя вони утворюють насіння, необхідне для продовження виду. Тому ці органи наділені системою захисту для переживання несприятливих умов восени та взимку до початку нового циклу ростових процесів у весняний період. Цей етап називається стадією спокою. Тому основне завдання на всіх етапах товароруку цих овочів знизити до допустимого мінімуму інтенсивність усіх життєзабезпечуючих процесів в рослинних об'єктах;

2) генеративні органи (плоди та ягоди однорічних овочевих і багаторічних плодів рослин), основною біологічною функцією яких є забезпечення насіння необхідними поживними речовинами і захисним механічним бар'єром до моменту їх повного дозрівання, як тільки насіння досягне фізіологічної зрілості для продовження виду, самі органи, що їх містять, які виконали своє генетичне призначення, починають відмирати. Тому можливі терміни на етапах просування товару до споживача будуть визначатися ступенем зрілості при збиранні та швидкістю процесів дозрівання;

3) листя, частини рослин (салат, шпинат, кріп), ягоди, з моменту відділення від материнської рослини не виконують ніяких генетично запрограмованих функцій продовження виду, тому в них відсутні системи захисту, які обумовлюють тривале зберігання. Вони є швидкопсувними продуктами. Тому основне завдання на етапі їх післязбиральної обробки, транспортування та реалізації полягає в забезпеченні умов, що запобігають втраті вологи, в'яненню та мікробіологічному псуванню [3].

Плоди та овочі є живими рослинними об'єктами, у них протікає весь комплекс фізіологічних процесів, що властиві живій рослинній системі. Відмінною особливістю є та обставина, що після відриву від материнської рослини, усі процеси, що протікають, забезпечуються енергією та необхідними хімічними сполуками за рахунок витрачання запасних речовин, накопичених в процесі вирощування. Чим інтенсивніше протікають фізіологічні процеси в тканинах рослин, тим інтенсивніше витрачаються запасені в процесі вегетації речовини, і тим швидше знижується харчова цінність продукції. У плодах та овочах протікають такі фізіологічні процеси як дихання, випаровування, замерзання (або підморозка), дозрівання та старіння, процеси загоєння механічних пошкоджень та тепловиділення.

Протікання фізіологічних процесів у плодоовочевій продукції викликає втрати плодів та овочів на всіх етапах товароруку. Втрати плодів та овочів при

зберіганні, транспортуванні та реалізації фахівці умовно ділять на дві основні групи: кількісні (природні) та якісні [3]. Природний збиток обумовлений нормальними фізіологічними процесами життєдіяльності свіжої плодоовочевої продукції – диханням і випаровуванням. Ці втрати неминучі і повне їх виключення неможливо. Дотримання затверджених вимог до умов і режимів короткочасного та тривалого зберігання, транспортування та реалізації свіжих плодів і овочів дозволяє мінімізувати ці втрати та нормувати їх. Якісні втрати – це відходи, що утворюються в процесі відбракування продукції, яка має критичні дефекти, неприпустимі для плодів та овочів, призначених для зберігання та реалізації (мікробіологічні та фізіологічні захворювання, пошкодження сільськогосподарськими шкідниками і неприпустимі механічні пошкодження). Відбракована продукція підлягає списанню та знищенню.

Зазначені вище особливості плодоовочевої продукції обумовлюють відповідну специфіку взаємовідносин суб'єктів на даному ринку. Низька лежквдність плодоовочевої продукції вимагає якнайшвидшої реалізації зібраного врожаю, що обумовлює значний обсяг продажів сільськогосподарської продукції через систему бірж.

Як видно за даними рис. 2, питома вага угод з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції стійко зростає, починаючи з 1997 року до 2012 року (виняток склав лише період 2006–2007 рр., протягом яких спостерігалось деяке скорочення частки угод по СГП). Така динаміка обсягів біржових угод з сільськогосподарською продукцією пояснюється прагненням товаровиробників якнайшвидше реалізувати швидкопсувні продукти харчування.

Більш детальне дослідження біржових угод з СГП провести досить складно, що обумовлюється насамперед фрагментарністю статистичних матеріалів, що надаються Держстатом України (наприклад, відсутністю відомостей про результати діяльності бірж за 6 та 12 місяців).

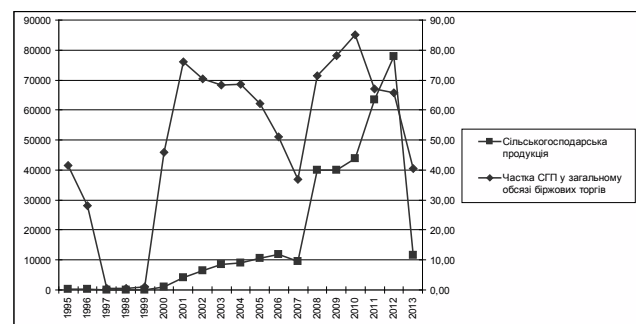

Рис. 2. Динаміка обсягів біржових угод (млн. грн.) та частки угод, укладених на сільськогосподарську продукцію (%)

Складено автором за даними Державної служби статистики [7]

У таблиці 1 представлені основні параметри біржової торгівлі сільгосппродукцією, у тому числі продукцією рослинництва. Як видно за даними таблиці 1, питома вага біржових угод з продажу СГП хоч і досить нестабільна, але стійко перевищує 40% рівень. Специфічною особливістю угод, укладених на агропромислових біржах (АПБ), є виключно висока ліквідність укладених угод. Так, найменша ліквідність угод (92,5%) була відзначена в 2011 році – тобто співвідношення укладених контрактів і обсягу пропозиції продукції становило 0,925. Протягом

решти періодів коефіцієнт ліквідності перевищував 97%, а в 2012 рік сягає 100% (тобто була продана вся запропонована на біржі сільськогосподарська продукція).

Відзначено постійне скорочення частки біржових угод з продажу продукції рослинництва. Також скорочується і абсолютний обсяг укладених угод на дану продукцію. Слід також відзначити, що в основному операції з продажу сільськогосподарської продукції, у тому числі і продукції рослинництва, укладаються на АПБ на умовах «спот» (тобто на умовах негайної оплати продукції, що є в наявності). Необхідно зазначити, що переважна кількість біржових угод на продаж продукції рослинництва, укладається на АПБ м. Києва (від 42,8% до 97,5%).

Ще однією специфічною рисою ринку плодоовочевої продукції є значна присутність іноземних контрагентів. За даними Держстату України частка експорту плодоовочевої продукції в сукупному обсязі експорту становить близько 1%, а імпорту – близько 2% у загальному обсязі імпорту. У структурі експорту плодоовочевої продукції провідне місце займає експорт продуктів переробки овочів, а в структурі імпорту – натуральні плоди і горіхи. Нами була розрахована величина сальдо балансу зовнішньоторговельних операцій (ЗТО) з плодоовочевою продукцією та окремими її видами, що проілюстровано на рис. 3.

Як видно за матеріалами рис. 3, протягом всього аналізованого періоду баланс зовнішньоторговельних угод з овочами, натуральними плодами та горіхами плодоовочевої продукції пасивний – тобто платежі від імпорту істотно перевищують надходження коштів від експорту цих категорій продукції.

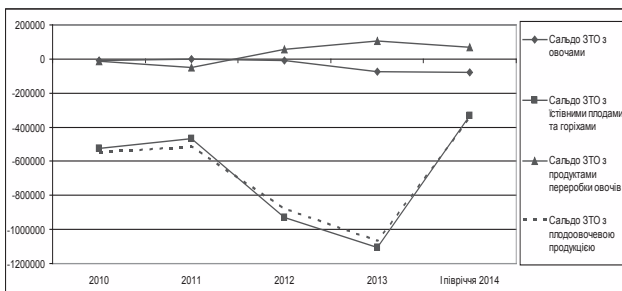

Рис. 3. Динаміка обсягів сальдо зовнішньоторговельних операцій (ЗТО) з плодоовочевою продукцією, тис. дол. США

Побудовано автором за матеріалами [9]

Слід відзначити, що з 2012 року забезпечено активне сальдо ЗТО з продукцією переробки овочів, однак його величина недостатня для забезпечення сукупного позитивного сальдо по зовнішньоторговельних операціях з плодоовочевою продукцією, яке залишається пасивним протягом тривалого часу. Це свідчить про більш масштабне надходження плодоовочевої продукції з-за кордону, порівняно з її вивезенням вітчизняними підприємствами за кордон.

Виявлені специфічні риси ринку плодоовочевої продукції дозволяють побудувати принципову схему системи взаємозв'язків між суб'єктами ринку плодоовочевої продукції, яка наочно представлена на рис. 4.

Як видно з рис. 4 суб'єкти ринку плодів та овочів взаємодіють із суб'єктами багатьох інших ринків, таких як:

1) ринок праці. На даному ринку основними суб'єктами є власне наймані робітники (у тому числі і сезонні); різні агентства, які надають послуги з працевлаштування, а також державна структура – Центр зайнятості, який займається не тільки працевлаштуванням громадян на ринку плодоовочевої продукції, а й надає послуги із забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації співробітників. З ринку праці суб'єкти плодоовочевого ринку отримують власне робочу силу і трудові послуги, а в напрямку ринку праці рухається потік витрат на оплату праці, а також винагороди агентствам з працевлаштування та Центру зайнятості;

2) ринок послуг зв'язку та комунікацій і засоби масової інформації. На даному ринку суб'єкти плодоовочевого підкомплексу АПК отримують власне можливість поширення й отримання інформації про свою діяльність та потреби інших суб'єктів, направляючи на ринок комунікацій плату за користування даними послугами;

3) ринок інвестиційних товарів. На ринку інвестиційних товарів суб'єкти ринку плодоовочевої продукції можуть задовольнити власну потребу в об'єктах інвестування – необоротних активах різних категорій (виробничому обладнанні, техніці, технології, будівлях і спорудах, машинах та механізмах тощо). У зворотному напрямку йде грошовий потік плати за інвестиції;

4) ринок виробничих ресурсів. З даного ринку суб'єкти плодоовочевого підкомплексу АПК отримують необхідні для виробничого процесу матеріальні оборотні активи – посівний і посадковий матеріал, мінеральні, хімічні добрива та отрутохімікати, паливно-мастильні матеріали, тару, тарні матеріали

Таблиця 1

Основні параметри біржової торгівлі СГП в Україні

Показник	1 кв. 2011	9 міс. 2011	1 кв. 2012	9 міс. 2012	1 кв. 2013	6 міс. 2013	9 міс. 2013
1. Частка біржових угод, укладених на АПБ, %	67,8	79,8	93,9	91,6	59,8	44,3	43,1
2. Коефіцієнт ліквідності угод укладених на АПБ, %	97,5	92,5	100	100	97,5	96,8	97,8
3. Частка угод на операції з продажу продукції рослинництва із загальних обсягів, укладених на АПБ, %	60,6	62,3	58,0	14,5	44,9	37,8	30,7
4. Частка операцій на АПБ, укладених на умовах «спот»	80,8	93,2	99,3	97,3	82	85,4	89,8
у т.ч. з продажу продукції рослинництва	63,6	63,5	58,3	61,5	45%	37	30,1
5. Частка угод з продажу продукції рослинництва, укладених на біржах м. Києва	42,8	78,7	97,5	97,2	79,7	80,2	81,1

Складено автором за даними [7; 8]

тощо. На ринок виробничих ресурсів відповідно направляється потік платежів за матеріальні оборотні активи;

5) ринок капіталу. На даному ринковому сегменті суб'єкти ринку плодоовочевої продукції пред'являють попит на фінансові ресурси в обсязі, необхідному для успішного функціонування. Фінансові ресурси суб'єкти можуть отримувати як у вигляді прямих інвестицій (капітального і боргового фінансування безпосередньо від капіталодателів), так і у вигляді непрямих інвестицій (через фінансових посередників, наприклад, через банківські установи). На даному ринку також купуються необхідні страхові послуги. На ринок капіталу від суб'єктів ринку плодоовочевої продукції направляються потоки процентних і дивідендних платежів за користування фінансовими ресурсами, потоки повернення раніше отриманих коштів та страхові платежі;

6) державний сектор. Це умовне позначення всієї сукупності державних органів, бюджетних організацій та позабюджетних фондів. На їхню адресу суб'єктами плодоовочевого підкомплексу АПК направляються потоки податкових та інших обов'язкових платежів, і матеріальні потоки державних закупівель плодоовочевої продукції. Від державного сектора в адресу підприємств плодоовочевого підкомплексу АПК спрямовуються платежі на державні закупівлі, державна допомога (у матеріальній та фінансовій формах), а також різні державні послуги (наприклад, по сертифікації продукції, видачу санітарно-гігієнічних сертифікатів тощо);

7) іноземні економічні системи. Під даним терміном ми розуміємо всю сукупність зарубіжних партнерів, що постачають на вітчизняний ринок для потреб суб'єктів плодоовочевого підкомплексу АПК машини та механізми (й інші інвестиційні товари), капітал,

комунікаційні послуги, матеріальні оборотні активи (посівний матеріал, паливо тощо). Однак основними видами взаємозв'язків іноземних економічних систем з ринком плодоовочевої продукції України є власне експорт та імпорт сільгосппродукції, а також грошові потоки платежів з експорту та імпорту відповідно.

У складі суб'єктів безпосередньо ринку плодоовочевої продукції можна виділити такі групи підприємницьких структур:

- виробники плодоовочевої продукції (державні, колективні, приватні підприємства, фермерські господарства та індивідуальні підприємці);
- агропромислові біржі, які забезпечують значний обсяг реалізації сільськогосподарської продукції, у тому числі і плодоовочевої;
- підприємства оптової торгівлі;
- підприємства роздрібною торгівлі;
- підприємства промислової переробки плодоовочевої продукції;
- кінцеві споживачі.

Слід зазначити, що блок «Споживачі» на рис. 4 виділений пунктирною лінією. Цим ми хотіли показати, що дані суб'єкти (якщо мова йде про домашні господарства) мають обмежену або специфічну інтегрованість у систему взаємозв'язків ринку плодоовочевої продукції. Так, домашні господарства, безумовно, є платниками податків та інших обов'язкових платежів, потребують комунікаційні послуги, страхові послуги та банківські кредити. Однак на ринок праці домашні господарства виходять не як покупці трудових послуг, а як продавці робочої сили; фінансові ресурси у вигляді капітального фінансування (шляхом розміщення акцій і паїв) не отримують; імпорт та експорт плодоовочевої продукції не здійснюють; виробничі інвестиції та вкладення в матеріальні оборотні активи не виробляють.

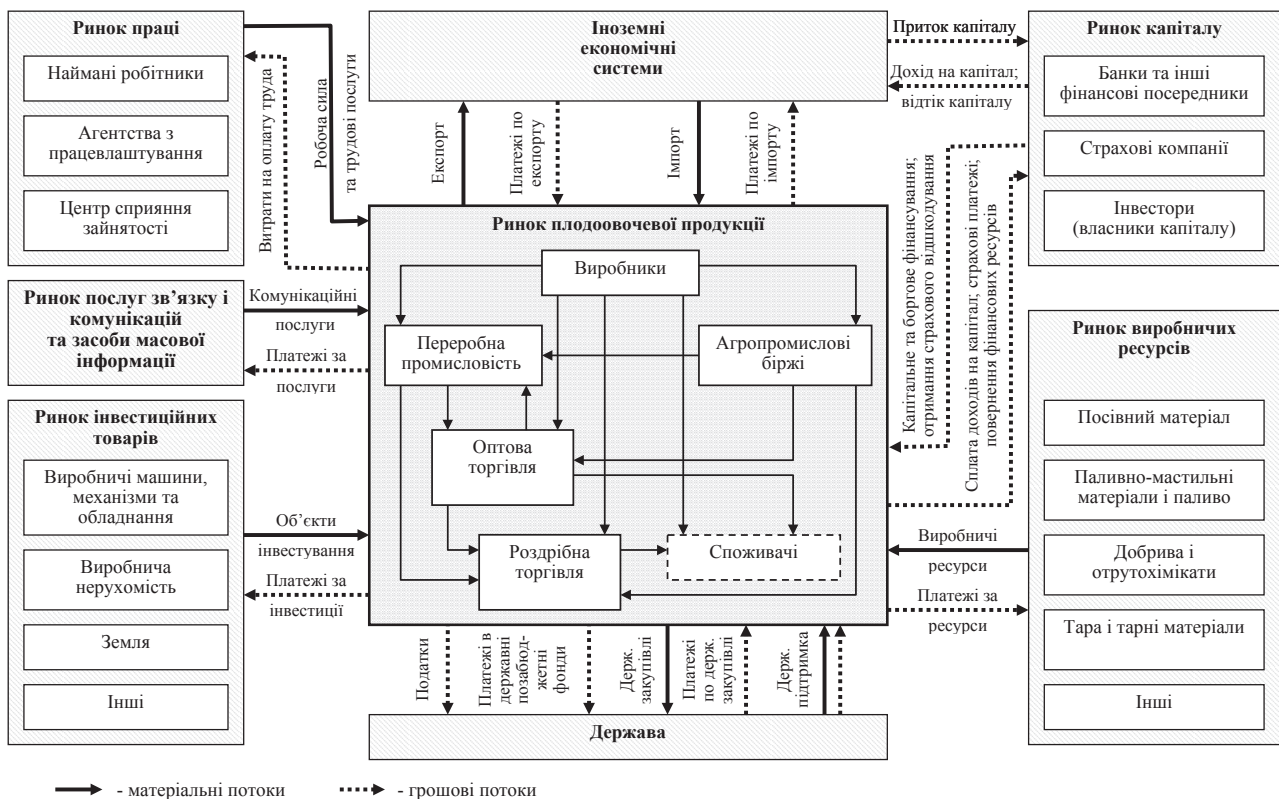

Рис. 4. Система взаємодії суб'єктів на ринку плодоовочевої продукції

Власна розробка автора

Висновки і перспективи подальшого дослідження. У результаті проведеного дослідження нами розроблена принципова схема взаємодії суб'єктів на ринку плодоовочевої продукції. Був конкретизований і впорядкований широкий спектр взаємних зв'язків між суб'єктами, виключне різноманіття яких вимагає розробки дієвого організаційно-економічного механізму взаємодії суб'єктів на ринку плодоовочевої продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Цимбаліста Н.В. Гігієнічна оцінка рівнів споживання основних груп харчових продуктів населенням України / Н.В. Цимбаліста // Проблеми харчування. – 2007. – № 4. – С. 45-48.
2. Дьякова Ю.В. Тенденції розвитку ринку сушеної плодоовочевої продукції України / Ю.В. Дьякова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer31/833.pdf>.
3. Николаева М.А. Товароведение плодов и овощей: Учебник для ВУЗов / М.А. Николаева. – М.: Экономика, 1990.
4. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (у пе-

рахунок в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунок на одну особу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Організація торгівлі / Апопій В.В.: Міщук І.П.: Ребицький В.М. та ін.; За ред. Апопія В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 632 с.
6. Яснолоб І.І. Організаційно-економічний механізм функціонування плодоовочевого ринку / І.І. Яснолоб // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 327-336.
7. Структура укладених угод на біржах за видами товарів (послуг) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Про діяльність бірж України в 2011-2013 рр.: експрес-випуски Державної служби статистики України від 04.06.2013 р. № 101, від 03.09.2013 р. № 08.4-16/158, від 03.12.2013 р. № 08.4-16/224, від 31.05.2012 р. № 08/4-16/124, від 30.11.2012 р. № 08/4-16/265, від 31.05.2011 р. № 140, від 30.11.2011 р. № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Зовнішня торгівля України товарами за 2010-2013 рр.: експрес-випуски Державної служби статистики України від 15.02.2011 р. № 25, від 15.02.2012 р., від 14.02.2013 р. № 08.2-27/16, від 14.02.2014 р. № 58/0/08.2вн-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 338.439

Ємцев В.І.

*доктор економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного університету харчових технологій*

НАПРЯМИ РЕІНЖІНІРИНГУ ВИРОБНИЧИХ ТА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ

Проаналізований сучасний стан та тенденції функціонування цукрової галузі України. Визначені основні проблеми діяльності підприємств галузі. Запропоновані можливі напрями реінжинірингу виробничих та бізнес-процесів на підприємствах цукрової галузі, що можуть забезпечити розвиток їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: цукрова галузь, цукор, реінжиніринг, біопаливо, конкурентоспроможність, конкурентоформуюче середовище.

Ємцев В.И. НАПРАВЛЕНИЯ РЕИНЖИНИРИНГА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ И БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СВЕКЛОСАХАРНОЙ ОТРАСЛИ

Проанализировано современное состояние и тенденции функционирования свеклосахарной отрасли Украины. Определены основные проблемы деятельности предприятий отрасли. Предложены возможные направления реинжиниринга производственных и бизнес-процессов на предприятиях свеклосахарной отрасли, которые могут обеспечить развитие их конкурентоспособности.

Ключевые слова: свеклосахарная отрасль, сахар, реинжиниринг, биотопливо, конкурентоспособность, конкурентоформирующая среда.

Iemtsev V.I. WAYS OF PRODUCTIVE AND BUSINESS PROCESSES REENGINEERING AT THE ENTERPRISES OF SUGAR

Modern state and tendencies of functioning of sugar industry of Ukraine were analyzed. Certain basic problems of activity of enterprises of industry were defined. Possible ways of reengineering of productive and business processes on the enterprises of sugar industry that can lead to the development of their competitiveness were suggested.

Keywords: sugar industry, sugar, reengineering, biofuel, competitiveness, competitive environment.

Постановка проблеми. Підприємство є найбільш важливою складовою в ланцюжку конкуренції «товар – підприємство – галузь – економіка країни». Саме тут здійснюється процес виробництва продукції (надання послуг), вирішуються питання ефективного використання ресурсів (трудова, матеріальна, фінансова, інтелектуальна). Інтеграція України у світову економічну спільноту вимагає активізації способів забезпечення конкурентоспроможності саме ключових агентів економіки – великих і середніх промислових підприємств, які виступають визначальною ланкою економіки на всіх стадіях її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку конкурентоспроможності підприємств цукрової

галузі України розглядали у своїх працях В.С. Бондар, О.М. Варченко, О.С. Заєць, М.Ю. Коденська, В.Я. Мель-сель-Веселяк, М.В. Роїк, М.П. Сичевський, Л.М. Хомичак, А.С. Фурса, М.І. Ярчук та інші вітчизняні вчені [1-10]. Однак особливості функціонування цукрового виробництва в сучасних умовах існуючого конкурентоформи-муючого середовища потребують подальших досліджень можливих напрямів реінжинірингу виробничих та бізнес-процесів на підприємствах цукрової галузі.

Постановка завдання. Висвітлити і проаналізувати проблеми функціонування цукрової галузі України, дослідити можливі напрями реінжинірингу виробничих та бізнес-процесів на підприємствах цукрової галузі